

Sárospataki Kronika

I. évfolyam

5. szám

1970. december

ELIZABETH BALL

Death of a Lark, or the Cruelty of Man

*(Egy pacsirta halála,
vagy:*

Az ember kegyetlensége)

*Pillanatkép:
fennrepülő,
pehelykönyű
nóta-sztár.*

*Aranybarna
tollruhájú
barnapöttyös
kismadár.*

*Ki a legkorábban felkel,
Februári hideg reggel.*

*Alásuhan,
emelkedik,
a napnak szól
a dala.
Bumm! Egy golyó
nekilendül,
s meghal a dal
madara.*

(Fordította: Pinczés István IV. b)

Egyedül

Kinn ültem a kertben,
Körülfogott a csend,
Az ábrándos és méla áhitat.
Egy csillagot néztem,
S azt képzeltem balgán,
E csillag éppen Te feléd mutat.

Amint Rád gondoltam,
Beszéltem is hozzád,
Éreztem a hangomba könny
|vegyül.

Fájt a magány, a buta
|képzeldés,
Nem voltam még ennyire
|egyedül.

Csáki Katalin IV. a

Elmolt

Mint eget a
hulló csillag,
Ugy hagytál el
engemet.
Pályád
lefelé ívelt,
A végtelenbe
vezetett.
Életem kék egén
tünt fel,
Csillagod, mely
leesett.

Szentimrey Ida II. c

ROBERT BURNS

My Love is Like a Red, Red, Rose

(Piros rózsza szerelmem)

*Szerelmem ég piroslóan.
Mint nyári rózsaszál.
Szerelmem szép, mint a dallam,
Mely édes-lúgyan száll.*

*Mily gyönyörű te vagy, tündér,
Én oly hévvel égek!
Minden véget ér, de örök,
Mit irántad érzek.*

*Ha kiszárad mind a tenger.
Ha a szikla megolvad,
És még ha a sír el is nyel,
Hű szerelmem megmarad.*

*Isten hozzád egyetlenem,
Búcsúszom, most elmegyek.
Ne félj újra visszajöök,
Világ végén bár legyek,*

(Fordította: Pinczés István IV. b)

Novella

Robi

Hirtelen közöny vett rajta erőt. Az éles, magas hang eltompult, s a szidás így már elviselhetőbb volt, messziről jött.

Mikor kihívták felelni, rögtön azon kezdett gondolkodni, hogy mit kell majd ezért az egyesért végighallgatnia otthon. Abban bizonyos volt, hogy egyest kap, már akkor, amikor meghallotta a nevét. Iszonyodott a kettestől-hármastól. Vagy fát, vagy ötöst. A többi jegy csak arra bizonyíték, hogy tanulgatott szegényke, de mit tegyen, ha nem képes többre. Összeszorította hát a fogát és nem szólt semmit. Most pedig itt áll az anyja előtt, és kezd elálmosodni.

Már megint azt hajtogatja, hogy négyből áll bukásra. Ugy mondja, mint valami ujságot. Pedig ő is tudja. Így akarta.

Nem szeretett ebbe az osztályba járni. Minden jó barátja szakközépbe járt. Ezt viszont úgysem érti meg sem az anyja, sem az apja, már azt, hogy ő nem akart nyelvszakos gimibe járni, csak szakközépbe. Oda viszont nem engedték. Elképzelhetetlennek tartották, hogy legkisebb fiúk nem akar gimnazista lenni. Az volt a problémájuk, hogy mit mondjanak az ismerősöknek, ha szakközepes lesz. Különbben is, ide volt protekció. Az apa betege a diri, és még sokan mások. Be nyomták létszámfölöttinek.

Ő pedig mindig utálta a nyelveket. Gyűlölte, mert biflázni kellett.

Memóriája különös szeretettel hagyott ki a német, s az angol órákon és leketanuláskor. Egyetlen nyelv, amit értékelt, a latin volt. Az is csak azért, mert szüksége volt rá a hobbyja miatt. Mikor csak lehetett magára zárta az ajtót, és belemerült az őslánytan tanulmányozásába. Teljesen autodidakta módon csinálta, és senki sem tudott róla. Még a huga sem. Pedig Prücsivel nagyon őszinték voltak egymáshoz. Prücsi felnézett rá és szerette mindig. Egyedül, Prücsi szeretetében volt biztos. Különbben mindenkit képmutatónak tart. Biztos is benne, hogy nem ok nélkül. Most is azon sír az anyja, hogy mit fognak szólni a Főorvosék, az Izéék, a Mit — tudom-én — kicsodáék. Mindjárt elalszik. Olyan keveset aludt az éjjel. Éjfél körül tért haza. Utána bezárkózott, elővette az őslánytant, s olva-

sott hajnalig. Szédelt az álmoságtól egész délelőtt. Holnap nem is megy suliba. Teljesen fölösleges.

Majd egy lebélyegzett receptet elcsen az apa íróasztaláról és kitölti. „Igazolom, hogy Balla Róbert III. a. oszt. tan. április 8-tól 11-ig kezelés alatt állott.“ Majd kitalál valami betegséget.

Bár eddig még sohasem esőrt el igazolást az apja íróasztaláról a maga számára. Csak egyezer a hugának. Hugának! Nevetséges így mondani. Ő fiatalabb 12 perccel. De így egyeztek meg. Prücsi azt mondta még régen, hogy sokkal klaszszabb, ha valakinek bátyja van. Nem sokba kerül, azt mondani, hogy Robi az idősebb.

Szóval egyszer Prücsi nem akart iskolába menni. Akkor kényszerült rá, hogy elemelje az igazolásnak valót. Prücsi írta, mert ugye az asszisztensnőnek lehet lányosan szép írása, s az apa kollégájának a nevét Robi kanyarította alá. Most megint így tesz.

Már eltökélte, hogy iskolát kerül, de szorongás fogta el.

Ugy érezte, hogy szédül és mindjárt elesik. Kénytelen volt megtámaszkodni a háta mögött álló szék támlájába. Lefutott minden vér az arcából. Zuhanást érzett, olyan atomzuhanást, mintha félálomból riadt volna fel. Valóban zuhant. A szobába lépő apja kapta el. Mintha még mindig kishaba lenne, ölbe vitte be a rendelőbe a nála félféjjel magasabb kamaszt. Akkor érezte, hogy milyen forró. A lázmérő 40 fokot mutatott. A család megijedt. Prücsi ugrott a telefonhoz, apja barátja, egy belgyógyász számát tárcsázta (apa szemspecialista volt).

Hamarosan megérkezett Károly bácsi. Megnyugtatta őket.

Nincs komoly haj. Influenza, idegkimerülés, és idegláz.

Pihenjen sokat a gyerek.

Közben Robi is magához tért, s csodálkozva nézett Károly bácsira.

Nem kell csalnom! Tetszik adni igazolást ugye? S hamarosan álomba merült.

Bíró Anna
III. b

Historia docet

„ . . . nem habozom nyíltan is azt állítani, hogy ha ti hunok, tehetségtekkel élni tudtok, Európa egy népénél sem fogtok bölcsességben hátrább állni, hiszen nem ellenségetek nektek, sem a természet, sem az ég, sem a föld, hanem miként testeteknek, úgy lelketeknek is gazdag lakóhelye van.

. . . FigyeljeteK, kérlek, népeim, és rokonaim, magyarok, morvák, csehek, lengyelek és szlavónok!

. . . Nálunk hiányoznak a tehetségek földjei? Miért nem műveljük ezeket itthon elég szorgalmasan?

. . . Egyszóval, miért nem gondoskodunk otthon bőséges aratásról, miért szaladunk inkább idegenek kalászeit koldulva szedegetni?“

(Comenius: 1650. november 26-i sárospataki beszédéből)

Sugár Péter I. f. (tínó)

Karácsony

Hópelyhek hullanak,
keringve szállanak,
csapkodnak szeliden,
puhán és melegen.
Hópehely kezeden,
Szemedben szerelem,
Kezed a kezemen
Szívemen szerelem
Hópelyhek hullanak,
Suharnak, szállanak,
ágakat, falvakat
fehérre bevounak.
Hófehér kezeden,
Szerelem szívemen
hópelyhek, télapó,
karácsony, csillogás.
fehéren suhanó
Szerelmünk. oly csodás.

Károlyfalvi Mária IV. a

Angliai élmények

1. Repülni jó: Egy kínai ül mellettem, régi slá-gereket fütyül, és rettenetesen csámcsog.
2. A lehetetlenségig zöld Anglia. (Mekkorát csalódom később ebben is) Folyékony köd.
3. A tenger. Koszos és szürke, mint a Tisza áradáskor. A háznyi hullámok miatt nem lehet úszni. Gyönyörű, régi városok.
4. British Museum. Három óra alatt csak az ókori résszel tudtam végezni. Bámulatos gazdagság. Akkor megy tönkre Anglia, amikor a British Museumot kirabolják.
5. Hajókázás a Temzén. Lehangelő. A fekete, csupasz falak Smith and Co. és mások felirataival Dickens kegyetlen Londonját idézik. Összeszorul a szívem, s még Scott hajója sem vidít fel. Még jobban elkeseredem, amikor a London Bridge alá érünk. Az eladásra félig lebontott öreg híd mellett, már épül az új. London romantikus történelmének egy darabja volt.
6. A Commonwealth épülete. Tanulságos és érdekes. A galériában a mai Ghana képzőművészeinek volt kiállítása. Nagyszerűen bánnak a fával. A legsikerültebbek a bibliai témájú művek. A legszebb a keresztre feszítést ábrázoló relief-sor. Percekig nem tudtam elszakadni tőlük, s legalább úgy megfogott, mint a Pantheon frizei a British Museumban. Mindezt vendéglátóm lyukas térdű farmerben nézte végig.
7. Ó Westminster Abbey! Miért vagy te kormos? Lenyűgöző és lehangelő. A királyi és egyházi kincsek gyenge másolatai.
8. Mermaid Theatre, Shakespeare: A vihar. Nem tetszett. Nem élveztem a rendkívül patetikus előadást. Beszélő fadarabokat láttam a színpadon. Sokkal élőbbnek tartom a magyar Shakespeare előadásokat. Humor és élet nélkülinek tetszett az egész, kiemelkedő alakítások nélkül. Unalom, és a nagy költő emlékeitől való félelem terjengett a színpadon. Viszont a zenei aláfestés mindent felülmutat. Három ragyogó énekes szórakoztatta az ifjú párt szellemekként, Purcell és Händel zenéjével.
9. Tate Gallery. Remek gyűjtemény az izmusok nagyjaitól (Cézanne, Picasso, Chagall, stb.) Anglia nemzeti festőitől nem vagyok elragadtatva. Gainsborough és Turner is annak a sötét, romantikus stílusnak képviselői, amely előszeretettel használja a sötét, barna és szürke színeket, és egyetlen témája a vihar — tengeren és szárazföldön — vagy néha egy történelmi esemény. Húsz termen keresztül sötét viharokat látni elkésesítő. Csak Turner akvareljei vidítottak fel egy kissé.
10. Egyik legnagyobb élményem, Walt Disney Pinocchioja volt. Ezért igazán nem lehet kinevetni, mert őt még a felnőttek is (akár bevallják, akár nem) nagyon szeretik.
11. Oscar Peterson műsor egy jazz klubban. Még a TV képernyőjén keresztül is megrázó a játéka. Mily dühítő látni azt a sok unatkozó pofát, s ezzel ellentétben Peterson verejtékes, küszködő arcát, aki csak egyet akar, nagyszerű élményt nyújtani, s őszinte elismerést kivívni.
12. Haza repülni még jobb, mint odafelé.

Uray Ágnes IV. b

Borkóstoló

*Diákregék, fennmaradt nevek,
Pincék falán meszes víz csepeg,
Borszag, sötét, gyertyafény ragyog,
Itt élnek, halnak a bordalok.

Dohos falak közt alszik a mult,
Félhomályba és mámorba fult,
Présházakban vágy és szerelem
emléke él ott fenn a hegyen.*

Szabó Sándor II. d

Humor

Matematika órán történt. A diák sűgásra vár, de a tanár észre veszi. Hogy állsz itt, fiam! Nem veszed észre, hogy a lábfejeid által bezárt szög fordítottan arányos az orrod, vállad és a tábla által bezárt szöggel?

Diák: Valami nyilallást éreztem, tanár úr kérem, de nem gondoltam, hogy ez okozta.

IMPORT HUMOR

Egon Erwin Kisch, a híres újságíró egy alkalommal beült egy vendéglőbe. Sokáig tanulmányozta az étlapot, majd a pincérhez fordult.

— Hozzon nekem kérem egy adag helyesírási hibát.

— Azzal sajnos nem szolgálhatok — válaszolta meglepetve a pincér.

Akkor miért szerepelnek az étlapon?

(németből fordította: Tóth Magdolna IV. c)

Kínrimek

Amikor az Ede üget
Élvezi az üde eget.

Doktor úr! Rávettem a bakancsom,
Hogy ókor-ókor vakkantson!

Jótanács

Aki üvegházban lakik
sötétben kell annak levetkeznie!

(Höröcsik Richárd I. d)

Kérdés: Miért nem olyan kicsi az elefánt, mint az egér?

Felelet: Hát hogyan nézne ki abban a nagy hőrben

Levél

a Kassai Általános Középiskola diákjaihoz.

Kedves Barátaink!

Szeretettel köszöntjük az iskola nevelőtestületét és diákjait. Szívből örülnénk annak, ha a közeljövőben lehetőség nyílna a két iskola közelebbi kapcsolatának kiépülésére.

Iskolánk UNESCO asszociált iskola. A nyelvoktatás ennek megfelelően magas szinten folyik. Jól felszerelt nyelvi laboratóriumunk is elősegíti azt.

Angol, orosz, matematika, fizika tagozatú osztályaink vannak, s emiatt is iskolánk szívesen rendez, tapasztalatcserét külföldiekkel is.

Szívesen látnánk, ha küldöttségek felkeresné iskolánkat, s megtörténne, (mint a Királyhelmeciekkel) diáktalálkozások szervezése is. Véleményünk szerint ezt megelőzhetné diákok egyéni, vagy csoportos levelezése, hogy ne teljesen idegen tanulók találkozzanak.

Iskolánk élete az elmúlt ősön igen mozgalmas volt.

Szeptember végén harmadikos és negyedikes fiúk árvízi építőtábor munkájában vettek részt, segítettek a helyreállításban. Később az iskola tanulóifjúsága 6 napig szüretelt a Tokaj-hegyaljai Állami Gazdaságban.

December 5-én megrendeztük a KISZ Önkormányzati Napot, aminek keretében az iskola minden dolgát tanulók végezték, természetesen a tanítást is. A jövőben szeretnénk ezt megismételni, illetőleg az önkormányzatot kiszélesíteni.

Máris lelkesít valamennyiünket a Sárospataki Diák Napok megrendezése, amelyeken nagy szeretettel látnánk Benneteket is.

Kérünk Benneteket, írjatok iskolátok életéről.

Küldjétek el érdeklődő diákjaitok címét és terveiteket.

Most kellemes ünnepeket, kellemes vakációt és sikerekben gazdag új esztendőket kívánunk.

a Sárospataki Rákóczi Gimnázium Ifjúsága nevében
Kuti Edit IV. b

Uers

Fekete dob

Nem a szerelem, nem a csók,
Nem az est mámore,
Csak a dob üteme
lázadó ritmusa
Fekete valóság
Őserdő dalnoka
Fekete arcokon
Fekete kín jaja
Száz éve szunnyadó
Fekete Föld dala

Fekete szerelem
Csillogó gyöngysora
Fekete testeken
Suhogó háncsruha
Fekete éjszakák
Fekete dallama
Értelem szaggató
Fekete ballada

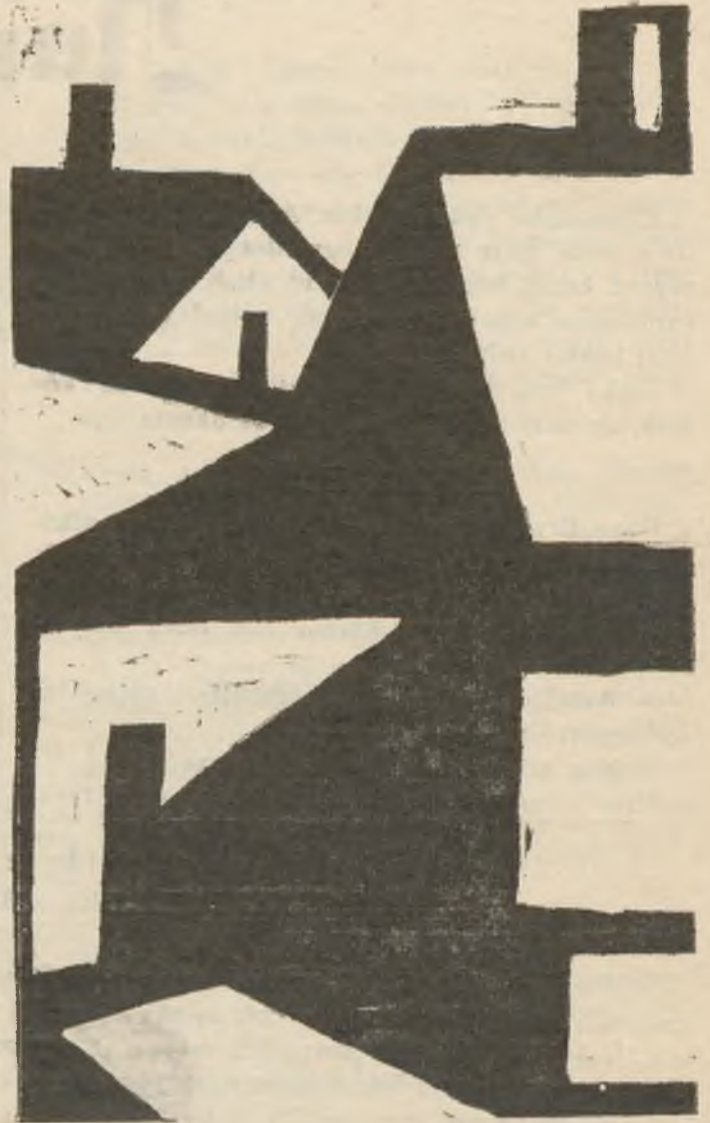
Fekete tereken
Fekete gáz
Fekete szemeken
Fekete láz
Halkuló, újuló
Zokogó harsona
Szédítő, vijjogó
Fekete dob dala

Hariem utcáiról
Égre fut sikolya
Fekete Istenhez
Feketék sóhaja
Karcú fekete kéz
Monoton robaja
Őrüilt fekete fény
Szabadság bajnoka

Zengd, csak zengd
Bús dalod
Fekete orgona
Ne fojtsa hangodat
Féhérek mosolya
Féhérek közönye
Szénsötét ágyuja

Tóth Magdolna IV. c

Fények — árnyak

Sugár Péter I. f
(linó)

H u m o r

Ellesett magyarázat

— Mert, tudjátok fiaim, ha fülünket a sinre szorítjuk, halljuk a távolodó vonat közeledését

Irodalom órán

Tanár: Mi köze van a költő Zrínyinek a szigetvári hőshöz?

Diák: Ő írta.

Fizika órán

Tanár: Van egy fogasunk, amelyen a kampók egyenlő távolságra vannak elhelyezve. Az egyik végére a vendég akasztja a kabátját, amelynek a súlya 2 kp, a másik végére pedig te az 1 kp-os kabátod. Hová kell verni a szöveget, fiam, hogy egyensúly legyen?

Diák: A falba!

Iskolánk története

Comeniusra, a nagy pedagógusra, halálának 300. évfordulóján Sárospatakon külön emlékezni kell. Mi vezérelhette őt ide? A cseh-magyar szövetség gondolata, aminek ápolását a Rákócziaktól várta, vagy a pedagógiába vetett nagy bizodalma? Az, hogy neveléssel változtatni tud a Habsburg abszolutizmus által megtiport cseh és magyar társadalmak helyzetén? Még ma is talány.

Egyetem felállítását tervezte Sárospatakon. A pánszofia iskolát az egyetemes bölcsesség iskolájává tenni! Ahova származásra való tekintet nélkül fel kell venni mindenkit, hogy képezhesse magát.

Hogy mik voltak ezzel kapcsolatban az elvei, azt az egyik osztály megnyitásakor így fejtette ki.

„... mert az ... egész Magyarország megszokta már, hogy ezt a pataki iskolát úgy tekintse, mint ahonnan legtöbbször viszik a többi iskola tanítóit, semmi sem illendőbb dolog, mint az, hogy a tehetségek ezen kiművelőinek legyen meg itt a saját kiképzésök jól berendezett műhelye.“

A minden tudományt átkaroló (pánszophiai) iskolának hét osztálya lett volna. E hét osztály a következő: vertibuláris (kapu) januális (udvar) atriális (előszoba) bölcsészeti, logikai, politikai és teológiai. Ezek közül a három első volt a nyelvészeti, míg a felsőbbek reál osztályoknak feleltek meg.

A Rákócziak melegszívű patrónusai voltak az iskolának, azonban Comenius itt tartózkodása idején csak hat osztályt nyitottak meg. Röviddel eltávozása után nyitották meg a hetediket, amit az tett lehetővé, hogy Lorántfy Zsuzsánna két collaborátort is alkalmazott. Rákóczi Zsigmond a könyvtár számára sok kitűnő könyvet hozatott, sőt a saját könyvtárát is a főiskolára hagyta, így a pataki iskola könyvtára volt a leggazdagabb.

Comenius belefáradt a (talán politikai) küzdelmekbe, ezért 1654-ben eltávozott Sárospatakról. De hagyatékai: az iskolai év új rendje, az új tantermek, a szünidők szabályozása, az időrablós másolás megszüntetése, új tankönyvek stb. még sokáig emlékeztettek a neves pedagógusra. Távozásakor mondta én nem az álmodozóktól álmodozva, hanem az éberektől ébren hívtam hozzátok, bár előítéletek sorát elég soká tapasztaltam, de azért nem csüggedtem, elvégre az én pataki iskolámat, — habár távozásom után — úgy felvirágozni látnám, hogy örömömnek, koronámnak nevezhetném.“

Gondolatai, s tevékenysége széles körben hatott.

Ezért is következett neimsokára az üldöztetése kora.

Nagy Dezsd IV. a

Anekdoták

Egyik öreg tanár értekezleteken igen jól tudott szundikálni. Békés szenderegéséből nem zökken-tette ki semmi.

Az egyik hosszúra nyúlt értekezleten a szünet-ről sem vett tudomást, húzta tovább. Néhány ismerőse odamegy hozzá és megszólítja. Kedves bátyánk, gyere menjünk át a presszóba egy fe-
ketére.

Az öreg megszólal: Majd bolond leszek a saját költségemen ébren lenni!

A látogatások fénykorából.

Az egyik tekintélyes, öreg matematika tanárt meglátogatták. A látogató, annak ellenére, hogy nem sokat értett a matematikához „okos“ megjegyzéseket fűzött az órán látottakhoz.

A tanár végig-hallgatta nagy bosszúsán, majd így szólt.

Suszter! Ne tovább a kaptafánál!

Sárospataki Krónika
A GIMNÁZIUMI IFJÚSÁG LAPJA

Szerkesztő és a kiadásért felel: HAJDÚ ISTVÁN tanár

Szerkesztőség és kiadás helye: Rákóczi Gimnázium, Sárospatak

Ifjúsági szerkesztők: Mester Judit, Kiss Tibor, Kádás Éva, Krakkai Ernő.

Tanár szerkesztők: Dr. Bertha Zoltán, Juhász Ferenc, Páldi Jeremiás, Sipos István, Szigethy Albert

Eng. sz. III/1/3fj 42/970

70-8272 500 pld. BNyV. Spatak

F. v. Szilágyi László